

Revista

Regió7

DIRECTOR: MARC MARCÉ
EMPRESA EDITORA: EDICIONS INTERCOMARCALS SA

Basar
Joies màgiques
i festives

9

Tocs de ciència

La UE genera 12 milions de tones cada any.
Residus elèctrics i electrònics **6 i 7**

Divulgació
Història.

Obrint la porta del passat **8**

Benestar

Les notes i Vertigen, mareig i
la rehabilitació de l'equilibri **10**

Els objectes que han fet possible la mineria a Síria omplen el centre d'interpretació ubicat a l'edifici del Casinet

Súria explica els records miners

LA POBLACIÓ HA CREAT UN ESPAI PER MOSTRAR COM ERA LA VIDA A L'INTERIOR DE LES GALERIES

Conjunt d'estrís que servien per emetre senyals acústics i avisar els miners que treballaven a les instal·lacions de Súria

MIREIA ARSO

En la darrera edició de la fira medieval de Súria no va passar desapercebut el nou Centre d'Interpretació del Museu de la Mineria que està ubicat des del mes d'abril passat al segon pis de l'edifici del Casinet, el mateix on hi ha l'Oficina de Turisme. L'espai explica a través d'objectes i plafons comera i com ha evolucionat una pràctica industrial fonamental en la vida quotidiana de la localitat bagenca. **Text: Toni Mata i Riu. Fotos: Mireia Arso**

Història de Súria

LA MINA ES FA MUSEU

El pito de la mina encara ressona en la memòria dels suriencs amb proudat per haver conegut el xiulet de la sirena que marcava les hores d'entrada i sortida dels treballadors. «Se sentia a tot el poble», rememora l'estudiós i actual regidor de Turisme i Cultura Albert Fàbrega. De fet, afegeix, «era el referent horari de la gent, més que les campanes de l'església». Dies enrere, en ocasió de la fira medieval que va omplir la localitat bagenca de visitants, el propietari va donar l'objecte a la ciutat, un xiulet allargat de grans dimensions que anunciava el canvi de torn, amb la finalitat que a partir d'ara es pugui mostrar al Centre d'Interpretació del Museu de la Mineria que va obrir portes fa uns mesos al segon pis de l'edifici del Casinet, al Poble Vell de Súria.

EL MUSEU

Centre d'Interpretació del Museu de la Mineria

► **Lloc:** Edifici del Casinet. Poble Vell. Súria. ► **Dies i horaris:** de divendres a diumenge i festius, d'11 a 14 h; dissabtes, també de 16 a 19 h. Entrada lliure.

ria. Un nou equipament que vol «créixer» des del «realisme» i sense grandiloqüències «inassumibles», apunta Fàbrega, coautor del projecte museogràfic juntament amb Santi Molera.

Un telèfon antigrisú per avisar del risc que tot salti pels aires, un exemplar de genefon, un artefacte curiós i molt útil que es recarrega amb la veu, una col·lecció de pics, una taula de connexions elèctriques, una perforadora elèctrica manual, un il·lustratiu assortiment de minerals i, entre molts altres objec-

tes, el tauler de fusta del control de personal, fet de números pintats i ganxets per penjar el disc, res a veure amb els dispositius electrònics que avui en dia s'activen amb el dit del treballador. El centre ensenya al visitant un extens conjunt d'estrís, vídeos i cartells que visualitzen com va ser la vida a les mines i al poble durant dècades, des d'aquell 1912 en què René Macary, en adonar-se que al Salí hi acabaven de trobar la primera mina de potassa de l'Estat, va exclamar «ja som rics!».

Les dues jornades de la Fira Medieval d'Oficis van fer evident el potencial d'un centre des del qual Súria vol irradiar el missatge que «sempre hem estat un poble miner», apunta Fàbrega, autor dels dos extensos volums de la història local i altres publicacions que han resseguit la petjada d'una tradició

industrial que es va intensificar durant el segle XX. Des del segon pis del Casinet, la intenció és convidar el públic a desplaçar-se i conèixer els altres punts d'interès miner escampats pel municipi.

«El museu es va concebre a partir de tres idees bàsiques», explica Fàbrega. La primera és una crida a no estirar més el braç que la màniga: «No podem muntar un gran equipament que no puguem assumir». I, a partir d'aquí, «anar creixent, en elements, productes, serveis...». El segon concepte és que «el museu no és de la mineria de la potassa sinó sobre la mineria en general. La potassa és l'element principal, però a Súria hi ha una tradició minera que es remunta segles enrere. A Castelltallat, per exemple, hi havia mines de carbó i, tot i que és terme de Sant Mateu de Bages, hi va haver alguns propietaris suriencs; fins i tot, una manera de deslliurar-se del servei militar era anar a treballar a les mines, per tant aquestes mines són una història molt vinculada a Súria».

El tercer pilar sobre el qual se sustenta el projecte és la condició d'ecomuseu: «El visitant es mou pel territori, seguint o anant a veure diferents elements vinculats a allò que vols explicar». Per aquest motiu, el Casinet acull el Centre d'Interpretació, però «el patrimoni miner de Súria és tot Súria». Fàbrega és

Màquina que separa el clorur potàssic del clorur sòdic i altres sals

MIREIA ARSO

Vitrina amb diferents cristallitzacions de la sal

MIREIA ARSO

Registrar els moviments del sòl és una tasca clau en qualsevol mina

MIREIA ARSO

conscient que «més del 90 % no és visitable, sobretot perquè és part d'una empresa que està en funcionament, i en altres espais és difícil que s'hi pugui entrar, però els pots recrear amb realitat virtual».

Conclou Fàbrega que «hi ha tot un potencial de patrimoni que es pot anar incorporant al museu com a elements visitables o explicables en diferents formes, l'ecomuseu és no pensar tant en un espai físic tancat, amb objectes a dins, sinó que el centre expliqui coses bàsiques que permetin anar al pou del Salí, el jaciment de Sant Pere del Puig o la colònia Santa Maria, entre altres indrets».

Una nova etapa

El centre es va inaugurar poc abans de Sant Jordi, però les dificultats en la contractació per mantenir oberta l'Oficina de Turisme, que s'ubica al mateix edifici, han proporcionat fins ara una vida irregular al projecte. De fet, tal com apunta Fàbrega, la falta de personal va obligar a tancar temporalment un espai que és el punt de trobada del Poble Vell. L'1 d'octubre es va resoldre parcialment un problema que ha de quedar definitivament solucionat amb el procés que hi ha ara en marxa per dotar l'oficina d'un comandament professional. «Estem redactant el plec de condicions per tal que, a principis de gener, puguem fer

la licitació pública de gestió de l'oficina, les visites guiades, la difusió de les activitats, el marxandatge... i el museu de la mineria». Les previsions del govern municipal és que l'1 d'abril ja comenci a operar l'empresa que guanyi el concurs. La inacció ha impedit que Súrria pugui posar en valor i mostrar amb regularitat espais com el castell, el clos del castell, el jaciment ibèric i medieval de l'absis de l'església del Roser i el nou museu miner.

En aquesta clau de treball en expansió contínua, la iniciativa inaugurada a l'abril està tenint una bona resposta ciutadana, afirma Fàbrega. A més del *pito*, el barbarisme amb què molts suriencs anomenaven la sirena de la mina, «també hem rebut altres donacions, com uns llums de carbur i una caixa de detonadors, buida, és clar». Objectes que enriqueixen allò que es mostra al Casinet, com un plànol «de tres o quatre metres on si et poses a mirar en detall t'hi pots passar una bona estona», apunta Fàbrega.

«Créixer, en principi, no vol dir canviar de seu, no ho hem previst, tot i que mai se sap», admet el responsable de Turisme i Cultura del consistori. Alhora, però, explica que durant el 2024 «acabarem d'arreglar el tercer pis del Casinet, que no està obert, té uns grans finestralis i serà un auditori de petit format per fer-hi xerrades i actes diversos».

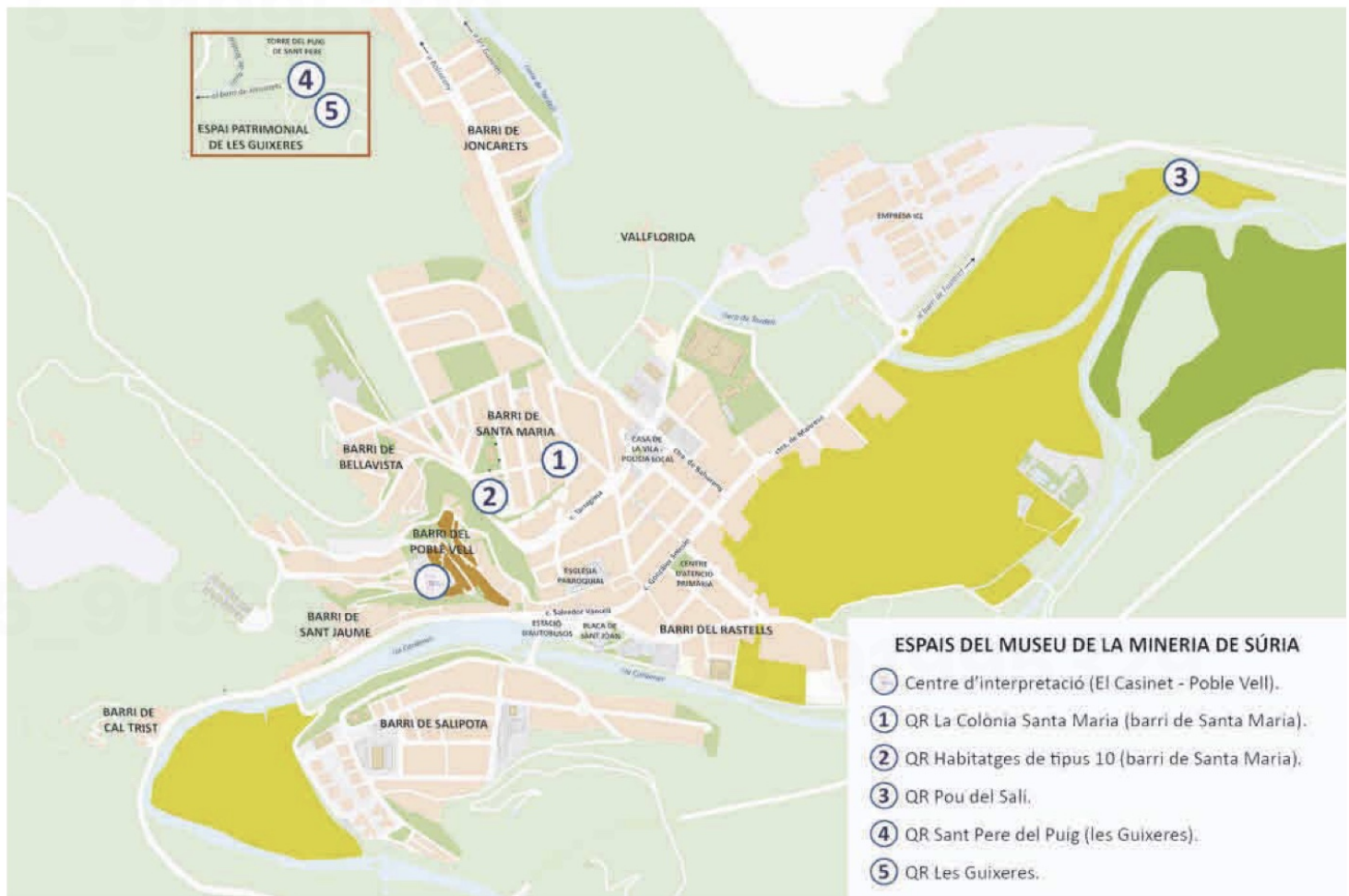

AJUNTAMENT DE SÚRIA

La maqueta de l'estació del cable miner llueix a la sala

La maqueta de l'antiga estació del cable miner realitzada pel surienc José Peña Pascual és una de les donacions més recents que ha rebut el Museu de la Mineria. El pare de Peña va treballar a la mina i els fills hi havien passat algunes hores perdudes durant la infància, motiu sentimental que va dur el surienc a realitzar aquesta maqueta que llueix a la sala del segon pis del Casinet.

REVISTA ▶ EL TEMA

LA HISTÒRIA S'EXPLICA A L'AIRE LLIURE

■ Salvant les distàncies, el pou del Salí és el mur de Berlín de la mineria surienca. «Què en queda?», es pregunta Albert Fàbrega retòricament. La paret que va separar el món en dos bàndols és això, una paret, formigó i grafit, però l'important no és tant el que encara s'hi pot veure com «la memòria» que representa. El 1912, a l'indret conegut com el Salí, es va descobrir el primer pou de potassa de l'Estat. «Aquí va començar tot», explica: «El 1914 es va inundar i, per llei, la mina es va haver de segellar; a sobre hi van construir una obra de totxo que es va fer servir com a habitatge fins que va ser insostenible mantenir una estructura feta al damunt d'un lloc tan inestable i, als anys 50, es va ensorrar».

El pou del Salí és un dels espais que donen sentit a la voluntat de convertir el Museu de la Mineria en un «ecomuseu», precisa Fàbrega. «L'important del Salí és el significat, més que no pas el que hi ha per mirar», afegeix: «La història que hi ha al darrere és allò que té de potent el lloc, concebut en aquest sentit com un memorial».

Un ecomuseu és un museu que transcendeix les parets d'un espai tancat i ensenya les formes de vida d'un col·lectiu situant-les en el context geogràfic, social i cultural. Des del centre d'interpretació com a punt neuràlgic, el Museu de la Mineria també va més enllà del

segon pis del Casinet i s'expandeix per diversos espais de la localitat, entre els quals el pou del Salí. Un topònim de la història local que també és important perquè «tot i que no sabem el punt exacte, aquí hi havia la mina medieval de sal; per tot plegat és un espai emblemàtic, ja que allí hi va començar una història que ens ha dut fins avui i s'ha expandit a Sallent, Cardona, Balsareny i Navarra».

En tres idiomes

En el mapa que ocupa la part superior de la pàgina s'hi indiquen els espais exteriors del Museu de la Mineria, cinc indrets que ajuden a explicar la història d'aquesta activitat al poble de Súria. Un d'ells, com s'ha esmentat, és el pou del Salí, que el 2012 es va recuperar coincidint amb el centenari de la descoberta de la potassa. «Després es va descuidar una mica i ara es tornarà a netejar per fer-lo visitable», indica el regidor.

El plànol també condueix el visitant a la Colònia Santa Maria i els habitatges de tipus 10, ambdós al barri de Santa Maria, interessants com a arquitectura d'habitatge obrer. Els altres dos punts de visita són el jaciment de Sant Pere del Puig, que des de fa divuit anys s'excava a l'estiu; i les Guixeres, una zona als afores del nucli urbà on hi va haver forns de guix i pedreres utilitzades ja a l'edat mitjana.

Informació de l'Espai Patrimonial de les Guixeres

AJUNTAMENT DE SÚRIA

«En cadascun d'aquests indrets s'hi van instal·lar fa unes setmanes uns pals indicadors amb informació i uns codis QR que et remetent a un audiovisual amb més dades i explicacions», anota Fàbrega: «Es pot escoltar en tres idiomes, català, castellà i anglès, i esperem que en el futur n'hi puguem incorporar d'altres,

com el francès i l'alemany, per exemple». Els codis QR són situats a la placeta de la Verge i el carrer Mare de Déu del Pilar (barri de Santa Maria), al mateix pou del Salí, a l'entorn de les restes de l'església de Sant Pere del Puig i al forn 3 de l'Espai Patrimonial de les Guixeres.

NOUS DETALLS EIXAMPLEN EL RELAT DE LA SÚRIA MINERA

■ Els noms de Renè Macary i Emili Viader són indissociables del relat sobre el pes de l'activitat minera a la localitat del Cardener durant el darrer segle i tenen, per tant, el seu lloc en les pàgines del segon volum de la *Història de Súrria*, escrita per Albert Fàbrega. La creació del museu no és sinó una nova mostra del relleu cabdal que la mineria té en la construcció de la narrativa local i que diversos llibres han divulgat des de fa anys. Entre d'altres, les dues obres basades en les fotografies antigues que il·lustren des de la imatge revelada allò que els objectes mostren a l'equipament del Casinet.

El darrer títol que ha arribat a les llibreries és el segon volum de la història local de Fàbrega, que aporta noves dades sobre el coneixement de la vida dels dos empresaris que van començar a treure potassa del subsol surienc. «Sabem moltes més coses de Viader que de Macary, el qual a vegades ha quedat relegat a un segon pla, com si la seva participació en la descoberta fos menor que la de Viader», explica l'autor: «No ha estat fàcil seguir el rastre de Macary, però ara podem donar una visió més completa del personatge». Així mateix, Fàbrega anota un altre aspecte «fins ara desconegut», que «la Solvay, entre el 1918 i el 1920, va fer intents per aconseguir socis americans per a l'explotació de la potassa de Súrria i/o vendre les mines».

Sobre Macary, Fàbrega aporta la hipòtesi que el llinatge fos d'origen romani. I també publica un manuscrit anònim on hi ha el testimoni de miners que van treballar en l'obertura del pou del Salfí i el pou I. «Antonio Círrera Cusà. Trabajó en el

MÉS DE MIL PÀGINES D'HISTÒRIA LOCAL

Els dos volums publicats el darrer any exposen la biografia de Súrria al llarg dels segles

► De la prehistòria al segle xx hi van 1.160 pàgines repartides en dos volums: un gruix imponent que és el resultat del treball realitzat per Albert Fàbrega per explicar la biografia de Súrria. Publicats en el darrer any,

els llibres mostren la importància de la mineria, primer amb la sal i, posteriorment, gràcies a l'extracció de la potassa. Els dos volums formen part de la col·lecció «Temes de Súrria», que edita l'Ajuntament.

pozo Salfí con el Sr. Macari. Recuerda con emoción cuando se descubrió la carnalita.

Cerraron el pozo y estuvieron guardándolo unos días sin dejar arrimarse a nadie, mientras el Sr. Macari fue a Barcelona. Recuerda las palabras que dijo el Sr. Macari cuando se hizo el descubrimiento: 'Ya somos ricos!'».

El lligam de Súrria amb la mineria té un pes molt destacat en el segon volum de la història de Fàbrega. En dos extensos capítols,

el divulgador i estudiós surienc repassa el treball i el comerç relacionat amb la sal i la potassa, en el primer cas en un relat que té un punt d'inflexió amb la concessió de la meitat d'una mina de sal que el rei Pere I va fer al seu senescal Ramon de Montcada i al castell d'aquest, Ramon de Calders, l'any 1185. Respecte del que se sabia fins ara, en aquest nou treball Fàbrega recull la importància que estan tenint les excavacions a Sant Pere del Puig i les Guixerres per teoritzar que l'indret fos habitat per miners i que s'explotessin les pedres de guix properes. Homes hàbils en el reconeixement de la sal en el subsòl.

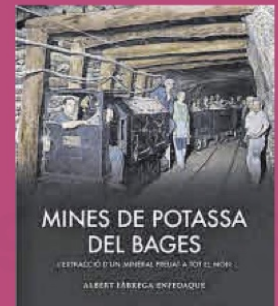

Albert Fàbrega fulleja el llibre de fotos antigues de les mines de potassa. ARXIU/MIREIA ARSO

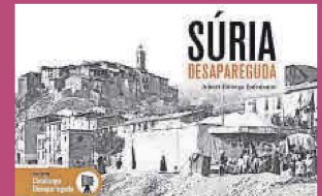
PER SABER-NE MÉS

► «CENTENARI DEL DESCOBRIMENT DE LA POTASSA, 1912-2012». Iberpotash i Lunwerg van editar el 2012 un llibre commemoratiu escrit per Albert Fàbrega i Enric Badia, amb fotografies de Teresa Llordés.

► «MINES DE POTASSA DEL BAGES». Al voltant de tres-centes fotografies antigues omplen les pàgines d'un llibre d'Albert Fàbrega, editat per Efadós, que mostra com era la vida a les mines de Súrria, Sallent, Balsareny i Cardona.

► «SÚRIA DESAPAREGUDA». La col·lecció de llibres de pobles i ciutats amb què Efadós recupera la memòria visual del país a través de les fotografies també té un volum dedicat a Súrria, que va curar i escriure Albert Fàbrega.

► «CUM GRANO SALIS. LA SAL I LA POTASSA A SÚRIA (1185-1982)». Dins de la col·lecció «Temes de Súrria» s'inscriu el volum que recorre 800 anys d'història de la sal i la potassa al poble.